

Slabše kot pod fašizmom?

Tržaški »Il Piccolo« in nato »Primorski dnevnik« sta pred dnevi objavila vest, da je tržaški podžupan, socialist Giuricin, ki nadomešča odsotnega župana, dostavil sodni oblasti prepis zapisnika s seje tržaškega občinskega odbora, na kateri je odbornik Slovenske skupnosti, dr. Rafko Dolhar poročal, da je prvič v zgodovini tržaške občinske uprave opravil obred civilne poroke samo v slovenskem jeziku. Tako ženin kot nevesta in obe priči so bili Slovenci, zato je povsem naravno, da je matičar (v tem primeru županov pooblaščenec, Slovenec dr. Dolhar) opravil obred v njihovem in svojem materinem jeziku.

Za socialističnega podžupana pa vse to očitno ni nekaj povsem naravnega in je o zadevi obvestil sodno oblast, ki naj ugotovi, ali ni morda dr. Dolhar zagrešil kaznivega dejanja, ker ni uporabil italijanskega jezika, in hkrati razsodi, ali je bil zakon zakonito sklenjen ali ne.

Ob vsej tej zadevi si dovoljujemo nekaj pripomb. Najprej ugotavljamo, da so slovenski odborniki in občinski svetovalci v tržaški občini slovenske pare vse do zadnjega primera poročali v italijanskem jeziku. Zakaj so tako ravnali, ko jim je bilo znano, da v ostalih občinah na Tržaškem velja drugačna praksa? Kako da si niso postavili vprašanja uporabe materinega jezika novoporočencev in konec koncev tudi svojega? Katera oblast jih je prepričala, da se slovenščina v teh primerih ne sme uporabljati? Kako je mogoče, da se doslej ni našel noben mladi par, ki bi se takšnemu početju uprl? Ali ni bolj »okusno«, da obred opravi italijanski matičar v italijanščini kot slovenski v italijanščini? Čemu si torej ti pari želijo slovenskega matičarja?

Vse to početje slovenskih matičarjev v tržaški občini je tembolj vredno ostre obsodbe, ko jim je bilo vendarle znano, da so v vseh tržaških cerkvah slovenski duhovniki od sklenitve konkordata leta 1929 dalje — torej tudi za časa fašizma — poročne obrede izvrševali v slovenskem jeziku za slovenske novoporočence. In tu je treba pibiti, da pravno ni nobene razlike med matičarjem-laikom in matičarjem duhovnikom, kar zadevav seveda civilne učinkе zakonske zveze. Je torej na tisoče in tisoče zakonskih zvez bilo nezakonito sklenjenih? Se bodo morali slovenski duhovniki zagovarjati pred sodiščem? Socialistični podžupan Giuricin ima določene dvome. Mi ne, kajti uporaba slovenščine v takšnih primerih ni stvar prava, temveč volje in zdrave pameti.

Možnost vladne krize in predčasnih volitev

Med velikim šmarnom se je ton političnih polemik med italijanskimi političnimi strankami nekoliko polegel, čeprav ni polemika niti za trenutek prenehala in so politiki takorekoč še v vodi in na sprehodih dajali izjave ali odgovarjali na izjave drugih. Takoj po velikem šmarnu pa je ton spet narasel in postaja te dni že bučen. V Rim se je vrnil tudi Zaccagnini, ki je prevzel težko dediščino po Fanfaniju in ki naj bi zadelal puščajoče špranje v trupu krščansko-demokratske ladje. Takoj je začel posvete s svojimi najožjimi sodelavci, med katerimi je tudi tržaški poslanec Belci. Ti so mu poročali o položaju in o hotenju v stranki v zvezi z zaželeno prenovitvijo programa in metod ter mu posredovali nekaj predlogov. Upajmo, da dobrih.

V resnici vse čaka, kaj bo napravila Krščanska demokracija. Paradoks je v tem, da je največ izgubila pri volitvah 15. junija, a je danes bolj važna kot prej in ima dejansko v rokah ključ do vsega italijanskega položaja, čeprav se je prej zdelo, da ima ključ do njega v žepu De Martino kot voditelj socialistične stranke, ki je na volitvah precej pridobila in se začela obnašati kot zmagovalka, ki lahko vsaj izsiljuje, če že ne diktira. Dejansko pa bo odločala o bodočem razvoju krščansko-demokratske stranke, tako ali tako. Ali s tem, da se bo vdala skupnemu pritisku socialistov in komunistov in privolila, da postanejo tudi komunisti stranka vladne večine, kot se ponuja komunistična stranka sama in kot hočejo socialisti; ali s tem, da odkloni to po-

nudbo oziroma zahtevo in ostane »zaprt« do komunistične stranke, kot se glasi italijanski tehnično-politični izraz. V takem primeru bi seveda socialisti odtegnili svojo podporo Morovi vladi, ta bi se znašla v parlamentu v manjšini in bi morala odstopiti. Nastala bi vladna kriza »v temi«, kot pravijo komentariji v tisku, ker nihče ne ve, kaj bi sledilo.

Zelo verjetno pa bi sledile predčasne parlamentarne volitve. Tudi v tem je paradoks, da vse kaže, da si jih želijo bolj na volitvah 15. julija poraženi krščanski demokrati in socialni demokrati kakor komunisti in socialisti, ki bi si končno lahko obetali na novih volitvah še toliko, da bi dosegli večino v parlamentu. Obe stranki sta si seveda natančno izračunali, kaj se jima splača in kaj ne. Politična igra med vladno večino v parlamentu. Obe strani sta si tančna in napeta.

V zapletenem položaju, ki vlada danes v Italiji in ki ga otežuje še gospodarska kriza z grožnjo velikih stavk v jeseni, je težko karkoli napovedati za naprej. Vendar pa je zelo verjetno, da bo trajala Morova vlada, ki temelji samo še na čudnem ravnesju, ki ga še ohranjuje socialistična stranka v svojem nihanju med vladno večino in opozicijo, le do jeseni. Potem pa bo moralo priti bodisi do odločnejšega premika socialistične stranke na območje leve sredine bodisi do njenega premika dalje na levo in do predčasnih volitev. Vse drugo bo verjetno le še povečalo zmedo v državi in še bolj omajalo gospodarstvo.

O šolstvu na Koroškem

V prihodnjih tednih bomo koroški Slovenci v dveh smereh konfrontirani s šolskim vprašanjem: praktično ob priložnosti potrebnih prijav k dvojezičnemu pouku v začetku šolskega leta in teoretično ob priložnosti pogajanj o šolskih problemih s pristojnim ministrom za pouk in umetnost. Šolsko vprašanje bo poleg tega brez dvoma tudi predmet volilne borbe.

Zgodovina naše šolske borbe je zgodovina naše narodne borbe sploh. Kot rdeča nit se vleče skozi vso to borbo konfrontacija med dvema gledišči: med objektivnim načelom, ki vidi bistvo pripadnosti k narodu v gotovih objektivnih dejavnikih, in med subjektivnim načelom, ki gleda narodnost zgolj v osebnem priznanju in daje s

tem močnejšemu vse možnosti vplivanja, pritiska in vsiljevanja, pa naj to imenujejo ali izraz demokracije ali pravico staršev ali kakorkoli že označujejo to obliko odtujevanja.

Koroški Slovenci smo vedno bili in smo tudi danes pristaši objektivnega načela, češ da je treba poučevati otroka v prvi vrsti v materinem jeziku. To načelo vsebuje tudi deklaracija o otrokovih pravicah, kakor so zasnovane v osnutkih take deklaracije OZN in bodo slej ko prej sprejeta vsaj kot navodilo za člane te svetovne organizacije. To načelo zagovarjajo tudi vsi mednarodni pedagogi in sociolingvisti, ker vsako drugačno šolanje pomeni v bistvu diskriminacijo

(Dalje na 7. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 31. avgusta, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Komorna glasba W.A. Mozarta. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Modra čepica«. Napisala Alma Meille Calvino. Prevreda Desa Kraševca. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 »Naloga je opravljena«. Radijska drama, napisal Gennaro Pistilli, prevedla Alenka Rebula. RO. Režija: Stana Kopitar. 16.15 Hiti na 45 obratov. 16.45 Veliki orkestri lahke glasbe. 17.15 Operetna fantazija. 18.00 Nedeljski koncert. 19.00 Folk iz vseh dežel. 19.30 Zvoki in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratička, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu.

:: PONEDELJEK, 1. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 12.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Baletna glasba. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Literarni snre-hodi po naših krajih - Flavtist Boris Čampa, pianist Marijan Lipovšek, Philippe Gaubert: Sonata; Alfredo Casella: Sicilienne et burlesque - Trst in okolica v zgodovini Matija Sile - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Klasiki ameriške lahke glasbe.

:: TOREK, 2. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratička, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Medigra za klavir. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Trio Lorenz. 19.00 Slovenski biografski roman: Marijan Marolt: »Zori, noč vesela - roman o skladatelju Cveku« (Martin Jevnikar). 19.15 Za najmlajše: Okno v svet narave: »Reka Donava«. Napisal Franc Jeza. RO. Režija: Stana Kopitar. 20.00 Šport. 20.35 P. I. Čajkovski: Pikova dama, opera. Orkester in zbor ljubljanske Opere vodi Bogo Leskovic. 22.25 Nežno in tiho.

:: SREDA, 3. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Slovenski trio: pianist Aci Bertoncelj, violinist Dejan Bravničar, violončelist Ciril Škerjanec. Lucijan Marija Škerjanc: Trio. 18.55 Roy Ayers s svojim ansamblom. 19.10 Slovenska povojna lirika: »Vprašanje vesti in lirske dimenzije v Gaškovci poeziji« (Irena Žerjal). 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Orkester in zbor gledališča Verdi. 22.00 Pesmi brez besed.

:: ČETRTEK, 4. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 V ljudskem tonu. 19.10 Človeško telo in njegove obrambne sposobnosti (Giovanni Marozzi). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 »Tonko« Radijska drama, napisala Yasushi Inoue in Izaho Sudo, prevedel Vinko Beličič. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.35 Polifonska glasba. 22.00 Južnoameriški ritmi.

:: PETEK, 5. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Giorgio Cambiessa: Koncert št. 3 za komorni orkester. 19.00 Poje Mina. 19.10 Na počitnice. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.20 V plesnem koraku.

:: SOBOTA, 6. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoredio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Koncertisti naše dežele. 18.55 Glasbena zlepljenka. 19.10 Spomini in pričevanja. 19.30 Pevska revija. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Zludjeva šula«. Radijski prizor, napisal Giuseppe Radole, prevedel Aleksander Mužina. RO. Režija: Stana Kopitar. 21.00 Jazz koncert. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Solist tedna: Peter Nero.

Ni hotel gledati na uro

V sredo se je zvedelo, da je umrl bivši abesinski cesar Haile Selassie, ki je bil od lanskega državnega prevrata naprej jetnik vojaških oblastnikov v Addis Abebi. Star je bil 82 let. Pred tremi meseci je bil operiran na kili, zdaj pa je verjetno umrl na posledicah operacije. V sredo zjutraj ga je našel sluga mrtvega v postelji. Vsekakor je njegova smrt olajšala politični položaj vojaškim oblastnikom, ki imajo tako proste roke. Dozdaj so morali računati na določene simpatije, ki jih je užival bivši cesar pri delu prebivavstva in zlasti pri konservativnih krogih.

Haile Selassie si je pridobil v svetu in zlasti tudi pri Slovencih velike simpatije s svojim pogumnim odporom proti fašističnemu napadu na njegovo državo l. 1936. Imel je srečo, da je trajalo njegovo preživetje le malo let. Sledila so leta največjih časti in oblasti zanj, pri čemer pa je mož pozabil, da svet napreduje in da je tudi za njegovo državo udarila ura odločnih reform. Ni se znal pravočasno posloviti od srednjega veka ali vsaj odstopiti, ko je prišel v visoka leta. Obratno, vedno bolj se je obnašal kot absolutni vladar. To je povzročilo pri mladi generaciji reakcijo, ki se je izcimila v vojaški upor (druge vrste re-

volucije proti tiranijam so danes, kot kaže, že nemogoče, ker so te preveč oborožene; zato jih lahko vrže le vojska. Častniki so ga zaprli kot ujetnika v eno izmed njegovih nekdanjih palač in tam je zdaj tudi umrl. V tujini pa je imel naloženo ogromno premoženje, medtem ko se je med svojim nekdanjim begunstvom znašel skoro v revščini. Očitno je računal na to, da bo moral še kdaj bežati, toda to mu je bilo preprečeno — ali prihranjeno. Vsekakor je njegov primer dokaz več, da se vedno slabo konča, kadar diktator noče videti, koliko kaže ura.

—o—

Zaradi negotovih političnih razmer, inflacionističnih teženj in velikanskega primanjkljaja v državnem proračunu pričakujejo v začetku ali v teku jeseni nov padec vrednosti lire.

V najkrajšem času se pričakuje sklenitev novega izraelsko-egiptovskega sporazuma, po katerem bo Izrael odstopil Egiptčanom nekaj gorskih sedel in petrolejske vrelce na Sinaju, zato pa bo dobil 2 ali 3 milijarde dolarjev pomoči in politično-vojaška jamstva od Združenih držav, po Sueškem prekopu pa bodo tuje ladje lahko prevažale izraelsko blago.

SKOZI DALJNOGLED

O VAŽNOSTI PISATELJEV V SLOVENSKI DRUŽBI

V zadnjem času smo lahko večkrat brali v raznih revijah in listih pritožbe o tem, da pisatelj v slovenski družbi danes nima več tistega ugleda in pomena, kot ga je imel nekdanj. Te pritožbe so očitek današnji družbi, da ne vrednoti pisateljev tako, kakor bi zaslužili in kakor bi bilo primerno. Toda mislimo, da je v glavnem od pisateljev samih odvisno, kak položaj imajo v določeni družbi in kako jih ta vrednoti. Pisatelji, ki ostajajo pasivni do dogajanja in capljajo za razvojem ter se plaho izmikajo svoji dolžnosti in pravici, da so vest družbe in da ji nastavljajo zrcalo, v katerem lahko vidi svoj pravi obraz, pač ne morejo zahtevati, da jih družba upošteva tako, kot bi želeli. Če piše pisatelj resnico, je nemogoče, da bi bila družba brezbrizna do njega. Če ga ne bo ljubila, aa bo vsaj sovražila in preganjala, le omalovaževala ga ne bo.

ZAKAJ NOČEJO DIALOGA?

Mladi levičarji, ki težijo v ekstremizem in se navdušujejo za revolucije, po možnosti svetovne revolucije, so sicer vedno iznajdljivi in pridni in kovanju gesel za transparente in v pisanju po zidovih, mnogo manj pa so vneti za stvaren dialog. Tega se celo skrbno izogibljejo. Prav to pa jim tudi onemogoča, da bi konkretizirali svoje misli in predstave, po drugi strani pa preprečuje drugim, da bi razumeli njihove ideje in spoznali, kaj pravzaprav hočejo. Nedvomno imajo v nekaterih kritikah prav ali pa so vsaj blizu resnici, neglede na to, da se v drugih verjetno motijo, toda če ne znajo ali nočejo razložiti svojih idej v dis-

kusiji, si ni mogoče predočiti, kaj dejansko hočejo in kako bi pravzaprav izgledal svet s tako ureditvijo — ali brez ureditve — kakor hočejo oni. Kako bi živela družba recimo brez države, katere naloga je danes ščititi šibke pred nasiljem in izkoriščanjem in kako bi živeli reveži brez organizirane industrije, katere glavni pobudnik je danes povsod država? Kako bi bilo s političnimi in državljanskimi svoboščinami v družbi, ki bi se izoblikovala po geslih take revolucije; kako bi bilo s svobodo tiska, besede in organiziranja? Kdo bi jamčil za svobodo? Kdo bi jamčil za nepristranost sodstva? Kdo bi ščitil šibke pred nasilneži, kajti nekateri ljudje bodo vedno težili po tem, da bi si podvrgli druge in jih izkoriščali ali jih gnjavili iz golega veselja do nasilja in hudobije. Odklanjanje dialoga o tem in drugem pa morda skriva dvome v možnost take utopije. Zakaj se potem izživljati v praznem navdušenju in navduševanju drugih zanj?

ŠOLSKI PROBLEM NA KOROŠKEM

»Slovenski vestnik«, eno izmed dveh tedenskih glasil koroških Slovencev, je objavil v zadnji številki uvodnik pod naslovom »Pouk materinščine vsem našim otrokom«, ki jasno osvetljuje šolski problem na Koroškem, kjer se odgovorni vladajoči krogi lovijo za vse mogoče izgovore in uprabljajo vse možnosti, da bi preprečili, da bi bili slovenski otroci deležni šolskega pouka v slovenščini. Dobro namreč vedo, da je pouk zaoli v nemščini in v protislovenskem duhu najuspešnejši in najhitrejši način asimilacije. Zato ponatiskujemo omenjeni članek in opozarjamo naše bralce nanj.

Pogovor o stanju našega športa

Znanega in cenjenega našega športnika in trenerja košarkarskega moštva Bor, Branka Lakoviča, smo naprosili za intervju o stanju našega športa.

— Gledate z zaupanjem na novo košarkarsko sezono?

Kako naj bi ne gledal z zaupanjem na novo košarkarsko sezono, saj smo pred dvema tednoma v Seči povsem uspešno zaključili letošnji tradicionalni košarkarski tečaj. V Seči sem se prepričal, da imamo več mladih kvalitetnih košarkarjev in da se navdušenje za to panogo stalno stopnjuje. Brez zaupanja, navdušenja tudi ni uspeha. Zato smo tudi mi košarkarski delavci navdušeni in zaupamo v bodočnost.

— Kaj je glavni problem slovenske košarke na Tržaškem?

Mislim, da je glavni problem naše košarke še vedno ta: pomanjkanje trenerjev in vodilnih kadrov. Naša panoga je še zelo mlada. Komaj letos, ko proslavljamo 10-letnico ustanovitve košarke v zamejstvu, žanjemo prve sado-ve 10-letnega dela: dobili smo končno nekaj mladih trenerjev, ki bodo, upam, delno napolnili vrzel pomanjkanja trenerskega kadra. Sicer pa je število ekip naglo naraslo, to pomeni, da je že preraslo razpoložljivost trenerskega kadra. Močno sem prepričan o tem, da brez trenerjev ne more biti ekip, igralcev. Zato se bomo morali stalno boriti za gojenje trenerskih kadrov in po možnosti mladih in dinamičnih košarkarskih voditeljev. Poleg pomanjkanja trenerjev imamo seveda še vrsto drugih problemov, ki so sicer skupni vsemu zamejskemu športu: predvsem pomanjkanje telovadnic v nekaterih vaseh (Bazovica, Zgonik, Trebče, Padriče.) Na Goriškem pa še nismo začeli s košarko. Itd.

— Kako presojate ostalo slovensko športno dejavnost pri nas?

Nedvomno bi moral pri tem vprašanju porabiti veliko več besed. V glavnem pa vidim v našem športu nevarno stagnacijo, ki je seveda sad neprogramiranega dela in pomanjkanja novih prijemov v športu. V bistvu še ne vemo, zakaj sploh gojimo šport v zamejstvu. Težimo po uspehih ali za oddih, rekreacijo?

Nimamo pravega programa, še huje pa je, po mojem mnenju to, da naš šport še ni enakovredno z ostalimi dejavnostmi vključen v splošni kontekst našega zamejskega družbeno-političnega življenja. Šport je, kot se temu pravi, emarginiran, potisnjen v stran. Logično torej, da je vsa naša športna dejavnost odvisna od nekaterih posameznikov, njihovega navdušenja, njihove požrtvovalnosti. Tak je na žalost položaj slovenskega športa pri nas in pri tem ne izključujem košarkarske dejavnosti.

— Kaj je po Vašem krivo, da se ne razvije med nami atletika?

Atletika je šport posameznikov, šport samozavesti, trdega dela in športnega trpljenja. Naša mladina pa, bodimo odkriti, je scartana: ljubi agonistični šport, kjer je možnost tekovanja lažja, zabavnejša in v večji meri odpira poti do afirmacije. Sicer pa smo pri Boru priča ponovnemu navdušenju za to krasno panogo.

— Kaj pričakujete od naših absolventov visoke šole za šport? Kaj bodo po Vašem lahko vnesli v naš šport?

Profesorji telesne vzgoje bi morali pravzaprav biti stebri naše športne dejavnosti. Žal, pa doslej, razen nekaterih izjem, ni bilo tako. Od novih mladih profesorjev pa si v glavnem pričakujem to, da bi predvsem na šolah vzbudili pri učencih ljubezen do telesne kulture in športa sploh.

— Kako gledate na možnosti, da se razvijejo pri nas (v okviru manjšine) še drugi športi, npr. vodni ali boks?

Mislim, da še nimamo take športne strukture, da bi lahko začeli z novimi športnimi panogami. Treba bo predvsem organizirati to, kar imamo, šele nato poiskati možnosti za druga športna udejstvovanja.

— Kaj je po Vašem sploh glavni problem našega športa?

Kot sem prej omenil: nimamo pravega in modernega programa športne dejavnosti. Drugič, šport se še ni uveljavil in še ni dovolj cenjen v našem družbeno-političnem življenju.

— Kako gledate na slovenski šport (z matično domovino vred) na splošno? Je na dostojni evropski oziroma svetovni ravni?

Šport je morda ena redkih dejavnosti, kjer fraziranje malo pomeni in v glavnem obveljajo rezultati — statistike. Statistika pa pravi, da je nas Slovencev malo in da imamo zato malo možnosti, da bi se lahko kosali v evropskem merilu, kaj šele v svetovnem. Med zamejci ne poznamo evropskih talentov, Slovenija pa je dala nekaj slavnih športnikov kot Mira Cerarja, Daneua in druge. Sploh pa je na dlani, da so Slovenci navadno pri delu pridni, strumni, marljivi in potrpežljivi. Laskave lastnosti za našo mladino! Mislim pa, da je visok standard v Sloveniji in pri nas le pokvaril te lastnosti in prav zaradi tega ni pričakovati novih vrhunskih športnikov. Izjeme pa bodo potrdile pravilo...

»Osservatore della domenica« o najnižji starosti za poroko

Pravni svetovavec v vatikanskem listu »Osservatore della domenica« je objavil članek, kjer pravi, da neglede na to, da je po novem zakonu v Italiji zvišana najnižja starost za poroko tako za moškega kot za žensko na 18 let, velja za poroko v cerkvi še vedno prejšnje določilo, ki je določalo najnižjo starost za moškega na 16 let, za žensko na 14 let. Določila glede cerkvene

poroke se ravna po konkordatu med Svetim stolom in italijansko državo. Z novim italijanskim zakonom določila konkordata niso bila spremenjena. Če se torej poročita dva mlada, ki še nista dopolnila 18. leta, kot zahteva novi italijanski zakon, v cerkvi, bo njun zakon tudi civilno veljaven, če bo predpisan oziroma javljen anagrafskemu uradu.

Vendar pa pravni svetovavec vatikanskega tednika hkrati pristavlja, da se striktno z določilom civilnega zakona, da naj bi se poročali šele osemnajstletniki in ne mlajši, kajti Cerkev mora v svojih določilih, t.j. v kanonskem pravu upoštevati tudi rase, kjer moški in ženska prej dozorita, toda v Italiji in srednji Evropi sta zrela šele z osemnajstim letom — če sploh.

—o—

ŽENSKA KOT RABIN

Te dni je bila v Angliji posvečena prva ženska za judovskega duhovnika rabina oziroma za rabinko. To je hkrati prva rabinka v Evropi. Piše se Jacqueline Tabick in je stara 26 let. V moderni zgodovini judovske vere pa je to četrta rabinka. Druge tri judovske duhovnice bivajo in delujejo v Združenih državah.

Gospa Tabick pravi, da prvotno ni imela namena, da bi postala rabinka. Želela je le bolj spoznati judovsko bogoslovno fakulteto. Študij traja štiri leta. Proti koncu študija pa je odkrila v sebi duhovniški poklic.

PROSTOR MLADIH

Mladinski dnevi SKK v Dragi

Dragi prijatelj, draga prijateljica!

Že tretjič prireja SKK svoje študijske dni v Dragi. Vršili se bodo 1., 2. in 3. septembra 1975. Posvečeni bodo izrednemu jubileju našega kluba, ki praznuje letos 20-letnico svoje ustanovitve.

V teh dneh boš imel priliko izvedeti kaj več o zgodovini kluba, predvsem pa sodelovati pri načrtih za njegovo boljšo in Tebi najprimernejšo bodočnost.

Vabimo Te, da se udeležiš srečanja, ki bo imelo sledeči spored:

Ponedeljek, 1. septembra 1975

ob 9.00 zbiranje v koloniji v Dragi

10.00 prof. Jože Peterlin: »O nastanku SKK«

11.00 Saša Martelanc, nekdanji predsednik kluba: »Začetni problemi in njihovo reševanje v času najtesnejšega sodelovanja v SKK«

popoldne: Referat odbora SKK: »Pomen delavske mladine v SKK«

Delo po skupinah.

Torek, 2. septembra 1975

ob 10.00 Boris Gombač, sindikalist: »Razmere med slovenskim delavstvom in predlogi, kaj bi SKK in SS storila za slovenske delavce«

popoldne: Debata:

»Nove perspektive v SKK«

Sreda, 3. septembra 1975

ob 10.00 Zaključek

popoldne: Izlet v Glinščico.

OPOMBA: Vsak večer bo družabnost, ki se je bodo udeležili tudi tisti, ki jutraj ne bodo med nami.

PRIJAVE: Marija Breclj, tel. 208-270.

ODBOR SKK

Slovenska skupnost proti novim razlastitvam v Dolini

V sredo 20. avgusta je sklicala dolinska občinska uprava v Boljuncu javno zborovanje na katerem naj bi bila dana informacija glede razvoja industrijske cone.

Uradno besedo je imel novo izvoljeni župan, ki je poleg že znanih stvari veljavnega splošnega regulacijskega načrta, dejal, da zahteva EZIT od dolinske občinske uprave gradbeno dovoljenje za izgradnjo novega obrata znane tržaške pivovarne DREHER.

Prisotni predstavniki Slovenske skupno-

sti so se takoj zoperstavili nadaljnji škodljivi industrializaciji in predlagali, da se enotno nastopi proti nadaljnjim razlastitvam in škodljivemu industrijskemu vplivu.

Poleg tega so predstavniki Slovenske skupnosti poudarili, da bi se o tej zadevi moralo globlje in načrtno preučiti zadevo v občinskem svetu, kjer so zakoniti in demokratično izvoljeni predstavniki ljudstva.

Prisotni občani so z nezaupanjem sprejeli novico o novem industrijskem obratu in novih razlastitvah in zahtevali večjo jasnost in odločnejši nastop občinske uprave.

—o—

LEV DETELA NA OBISKU V TRSTU

Te dni se mudi na Tržaškem pisatelj Lev Detela s svojo družino, ki jo sestavljajo poleg žene, pesnice Milene Merlak, še trije lepi in močni fantiči (med njimi dvojčka). Detelovi letujejo v Sesljanu. Detela, ki živi, kot znano, na Dunaju, je izkoristil priložnost, da je malo osvežil svoja literarna znanstva in prijateljstva na Tržaškem. On je eden tistih, ki najbolj inteligentno in marljivo seznanjajo tujo, posebno nemško govorečo javnost s slovensko literaturo in njenimi najzanimivejšimi osebnostmi in problemi.

SLABŠI TEČAJ DINARJA

Sredi preteklega tedna so banke in menjalnice v Trstu ustavile kupovanje dinarjev. Številni jugoslovanski kupci in tudi tuji turisti, ki so se skozi Trst vračali iz Jugoslavije, so se znašli zaradi tega v težavah. Potem so banke sicer spet začele menjavati dinarje, a po slabšem tečaju, namreč po 35 lir za novi dinar. Prej so ga plačevale 37 lir. Pač pa so dinarje še naprej sprejemali v trgovinah.

Vzrokov za to je, kot pravijo, več. Prvič glas, ki se je razširil, da bodo v Jugoslaviji spet razvrednotili dinar. Drugič visoka stopnja inflacije v sosedni republiki in tretjič slab položaj jugoslovanskega izvoza, kar je v zvezi z inflacijo. Zaradi inflacijskega dviganja plač in cen se namreč podjetjem bolj splača prodajati na domačem tržišču kot izvažati, zato pada izvoz, poleg tega pa zaradi inflacijsko visokih plač in izdelovalnih stroškov jugoslovansko blago v mnogih primerih ni več konkurenčno na tujih tržiščih. Tako bo nujno novo razvrednotenje dinarja kot sodbuda za izvoz in zavora za pretiran uvoz.

NAŠE ČESTITKE

Pred kratkim sta se v Trstu poročila častnikar Bojan Brezigar iz Nabrežine in gđc. Vivijana Luksa s Proseka. Mlademu paru iskreno čestitajo prijatelji in znanci in mu voščijo mnogo sreče. Čestitkam in voščilom se pridružuje Novi list.

10. ŠTUDIJSKI DNEVI SLOVENSKE IZOBRAŽENCEV 6. IN 7. SEPTEMBER 1975

Tudi letošnji — jubilejni — stanek bo potekal v znamenju odkritega izražanja mnenj in pogledov, ob spoštovanju različnih nazorov, z edinim ciljem, prispevati k sporazumevanju med Slovenci in h konstruktivnemu obravnavanju naših življenjskih problemov.

Posebej bomo letos govorili o življenjski sili slovenskega naroda, zlasti v luči naše odpornosti in upornosti proti nasilnikom tega stoletja.

Slovesen začetek srečanj bo v soboto, 6. septembra, ob 16. uri po italijanskem poletnem času.

ALOJZ REBULA JE OBISKAL KANADO IN ZDA

Pisatelj Alojz Rebula se je pred kratkim vrnil z večtedenskega obiska v Kanadi in Združenih državah, kamor je bil povabljen od ustanove, ki zbira gradivo za proglasitev škofa Baraga, indijanskega misijonarja, za svetnika in katero vodi župnik slovenske fare v Torontu, g. Zrnc.

Rebula je imel v Ameriki več predavanj v slovenskih društvih in si ogledal predvsem kraje ob velikih jezerih, kjer je deloval Baraga. Potem je obiskal še Washington. Verjetno si je nabral snovi za kako novo knjigo. Trenutno je z družino na odhodu v Loki pri Zidanem mostu.

Nabrežina končno le ima novega župana

V sredo, 20. avgusta, so v Nabrežini končno izvolili novega župana. To je bila že peta seja novoizvoljenega občinskega sveta in na 12. zaporednem glasovanju je bil z devetimi glasovi od skupnih 20 izvoljen za župana komunistični poslanec Albin Škerk. Zanj so glasovali svetovalci komunistične in socialistične stranke, medtem ko so vsi ostali oddali bele glasovnice. V občinski odbor so bili nato izvoljeni komunisti Depangher, Lesizza in Zorka Mervic ter socialisti Caldi. Za namestnika pa bila izvoljena komunistka Fragiaco in Stanka Mokole. Izven odbora sta od leve koalicije ostala le komunist Rogelja in socialist Colja.

Devinsko-nabrežinska občina ima torej manjšinsko upravo s čimer so se izjalo-

vila prizadevanja svetovalcev Slovenske skupnosti, da bi občino vodila širša demokratična in napredna koalicija, ki bi bila kos številnim kočljivim in zapletenim problemom v občini. Kot znano, sta predstavnika Slovenske skupnosti v občinskem svetu že na prvi seji predlagala sestavo takšne koalicije in za župana predlagala znane ter zaslužnega socialista Srečka Colja. Žal predstavniki KPI niso znali ali hoteli razumeti globljega pomena tega predloga in so kljub javno deklarirani širini ter odprtosti trmasto vztrajali pri kandidaturi svojega človeka za župana, človeka, ki je sicer osebno povsem vreden takšne funkcije, a ki iz razumljivih in vsem dobro znanih vzrokov ni mogel zbrati okrog svoje osebe širše koalicije. Srečko Colja je bil izvoljen na drugi seji za župana, a je moral odstopiti, ker je tako zahtevala računica — po našem popolnoma zgrešena — italijanske komunistične partije.

Kakšne perspektive se zdaj odpirajo? Novi občinski odbor bo lahko redno deloval do razprave o proračunu za leto 1976. Če se bo hotel obdržati na oblasti, si bo moral ob glasovanju za proračun poiskati novih zaveznikov, kajti za odobritev proračuna je potrebna absolutna večina glasov, se pravi, da mora zanj glasovati najmanj enajst svetovalcev. Naravno je, da bo pri tem odločilno zadržanje svetovalcev Slovenske skupnosti. Ta je tudi v devinsko-nabrežinski občini v fazi korenite politične in organizacijske preobnove ter smo prepričani, da bo znala zavzeti odgovorno stališče in sicer takšno, ki bo ustrezalo koristim celotnega prebivalstva v občini, zlasti pa koristim tamkajšnjih slovenskih prebivalcev.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Korsic

Anton Korsic

**Oprema
za terase in vrtove**

**POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!**

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

Peto srečanje narodov na Kamenci

V nedeljo, 10. t.m. je bilo na Kamenci v Beneški Sloveniji peto tradicionalno srečanje sosednjih narodov, Slovencev, Furlanov in Korošcev. Program prireditve se je začel pravzaprav že prejšnji dan zvečer, ko so v bližini prireditvenega prostora slovesno odkrili in blagoslovili kamen z napisom v domačem narečju in italijanščini, ki nam pove naslednje: »Tle se usako lije-to ponavljajo sosednje, s katerimi so se beneški Slovenci avtonomno upravljali skozi 1000 let«. Na slovesnosti sta govorila župan v Matajurju Paskal Gujon, avtor knjige »Ljudje Nadiških dolin«, in občinski svetovalec Špetra Firmino Marinig. Oba sta predvsem poudarila, da so imeli beneški Slovenci že v času beneške republike močno razvito samoupravo, ki so jo pozneje oblasti uničile, zato se morajo beneški Slovenci danes toliko bolj boriti za svoje pravice in za uveljavljanje svoje samobitnosti. Simbol te preteklosti in današnjega boja naj postane spomenik na Kamenci.

Naslednjega dne popoldne se je praznik nadaljeval z mašo v več jezikih, ki so jo darovali domači duhovniki. Med obredom, pri katerem je pel zbor »Rečan« iz Ljes, je govoril v slovenščini duhovnik Božo Zuanella, ki je spomnil na krščansko načelo enakosti vseh ljudi in vseh narodov. Po maši se je pričel kulturno-zabavni program, ki ga je duhovito povezoval župnik iz Štoblanka Mario Lavrenčič. Nastopili so beneški godci, pevski zbori iz Beneške Slovenije, Koroške in iz Bovca, folklorna skupina iz Nem, igral pa je tudi ansambel »Veseli planjšarji« iz Ljubljane. Med glasbenim sporedom je spregovoril mladi župan iz Grmeka inž. Fabio Bonini, ki je v treh jezikih, furlanščini, slovenščini in italijanščini pozdravil prisotne in nato v daljšem govoru orisal glavne gospodarske probleme in težnje prebivalstva Nadiških dolin. V govoru je izrazil predvsem dve želji, da bi se prenehalo izseljevanje iz Beneške Slovenije in da bi ta dežela res postala kraj mirnega sožitja sosednjih narodov.

Ob letošnjem petem srečanju narodov na Kamenci pri Stari gori moramo predvsem ugotoviti, da postaja ta prireditev programsko iz leta v leto bogatejša, kar vsekakor vpliva na veliko udeležbo tako domačinov kot sosedov, tudi z druge strani meje. Pomembno je, da beneški Slovenci sčasoma prevzamejo vse večji delež v kulturnem programu prireditve; to je dokaz

BRIŠKI PRAZNIK

V dneh 29., 30. in 31. avgusta in 1. septembra vabi Prosvetno društvo »Naš prapor« z Oslavja, Pevme in Štmavha na Briški praznik, ki bo prirejen »Na borjaču« na Oslavju.

Spored je sledeči:

V petek zvečer tekmovanje v briškoli in ples.

V soboto zvečer nastop »Veselih planjšarjev«.

V nedeljo ob 18. uri bo nastopila folklorna skupina »Stu ledi« iz Trsta, mladinski zbor iz Pevme in Oslavja ter oktet »Planika«.

V ponedeljek plesna zabava med katero bo izvoljena tudi briška lepota.

žive kulturne ustvarjalnosti, saj opazamo, da v Beneški Sloveniji število društev, pevskih zborov in podobnih skupin nenehno raste. Prireditve, kot je Kamenica, so lepa priložnost, da kulturno dejavnost tamkajšnjih domačinov spozna tudi širša javnost.

Na koncu naj pohvalimo še organizatorje, ki so lepo poskrbeli za kažipote že od Čedad naprej proti Kamenici, na prireditvenem prostoru so postavili kioske z jedajo in pijačo, petnajstdnevnik beneških Slovencev »Novi Matajur« pa je postavil kiosk s knjigami in časopisi.

—o—

KDO NAM BO ŽUPANIL

Dva in pol meseca je že minilo od zadnjih občinskih volitev. Po dveh tednih se bo prvič sestal občinski svet. Do danes pa še ne vemo, kdo nam bo županil in tudi ne kako bo ustanovljen občinski odbor. Predvsem so te negotovosti kriva nesoglasja, in sicer osebna, zlasti v demokrščanski in socialdemokratski stranki. Ta se še ni odločila ali naj stopi v koalicijo s krščanskimi demokrati ali naj jih podpira le od zunaj.

V ponedeljek je zborovala mototejska skupina goriške demokristjanske stranke. Morotejci, h katerim se prištevajo dosedanja župan Simone, senator Martina, predsednik trgovinske zbornice Lupieri, deželni odbornik Tripani, strankin tajnik Longo podpirajo kandidature dosedanjega župana Pasquala De Simoneja. Zato vse kaže tako, da bo De Simone še nadalje županoval. Nekaj pa je odvisno tudi od Slovenske skupnosti, da bo dobil De Simone trden sedež.

PRIJAVA VINSKEGA PRIDELKA

Vinogradniki morajo prijaviti zaloge vinskega pridelka, ki so ga imeli v kletih o polnoči 31. avgusta. Prijave morajo predložiti v štirih izvodih na občinskih uradih do 6. septembra.

Kdor ne bo izročil prijave pravočasno, zapade globi od sto tisoč do enega milijona lir.

DIJAŠKI DOM

Dijaški dom »Simon Gregorčič« v Gorici, Svetogorska cesta 94, sporoča, da se sprejemajo prošnje za novo šolsko leto vsak delavnik od 10. do 1. ure. Izpolniti je treba poseben obrazec, ki se dobi na zavodskem tajništvu.

Kot redni gojenci se sprejemajo učenci osnovnih šol ter dijaki nižjih in višjih srednjih šol.

VPISOVANJE traja do 20. septembra.

ŠOLSKO OBVESTILO

Slovenski trgovski zavod v Gorici sporoča, da je dne 2. septembra ob 8.30 na šolskem izpitnem sporedu pismena naloga iz matematike.

—o—

Ravnateljstvo liceja-gimnazije »Primož Trubar« obvešča, da so v torek 2. septembra na sporedu popravni izpiti. Začeli bodo s pismeno nalogo iz latinščine ob 8.30. Naslednje dni so na vrsti naloge iz grščine.

—o—

Na učiteljsku »Simon Gregorčič« bodo začeli izpiti 2. septembra s pismeno nalogo iz italijanščine, naslednje dni pa bodo dijaki pisali naloge iz slovenščine, latinščine in matematike.

—o—

Dijaki nižje srednje šole »Ivan Trinko« bodo začeli popravne izpite v torek 2. septembra ob 8.30 s pismeno nalogo iz italijanščine.

Zakaj brez slovenske udeležbe

Kot je razvidno iz notice, ki jo je dne 5. t.m. objavil »Primorski dnevnik«, na mednarodnem pevskem tekmovanju »C.A. Seghizzi« v Gorici tudi letos ne bo nastopil niti eden od slovenskih pevskih zborov iz zamejstva oziroma iz republike Slovenije. Podobno se je dogajalo že prejšnja leta, zato menimo, da gre za zadevo, ob kateri ne moremo molče mimo. Ne bomo se spuščali v dolgo razglabljanje, kje so vzroki za popolno odsotnost slovenskih pevskih zborov na tej pomembni manifestaciji, ugotavljamo lahko le, da Slovenci izgublamo ugodno priložnost za močnejšo uveljavitev slovenske pevske in glasbene kulture.

Tisti, ki že več let spremljajo mednarodni pevski natečaj v Gorici, se gotovo še dobro spominjajo lepih uspehov slovenskih pevskih zborov, ki so v času okrog leta 1965 in pozneje dobivali najvišja mesta, tako n. pr. pevski zbor »Srečko Kosovel« iz Ajdovščine, APZ »Tone Tomšič« iz Ljubljane, mešani pevski zbor »Jacobus Gallus« iz Trsta, celjski komorni zbor in drugi. Ob veselih trenutkih pa smo doživljali tudi razočaranja, saj se je večkrat zgodilo, da so bili prav slovenski pevski zbori pri ocenjevanju oškodovani in jim niso prisodili tistega mesta, ki jim je po prikazanem izvajanju tudi šlo. Negodovanja pri pevovodjih,

pevcih in poslušalcih je iz leta v leto povzročala tudi obvezna pesem, ki je bila po navadi tehnično izredno zahtevna, po glasbeni plati pa šibka, kar je gotovo vplivalo nekoliko odbijajoče.

Vse to so tehtni vzroki, ki so in še vplivajo na ravnanje slovenskih pevskih zborov, da se ne prijavljajo na tekmovanje v Gorici, vendar kljub temu menimo, da je slovenska udeležba potrebna, če ne toliko po umetniški, pa pokuturno-politični plati. Vsakokratni uspeh slovenskega, še posebej zamejskega pevskega zbora v veliki telovadni dvorani v Gorici, je pomenil moralno zadoščenje številnim slovenskim poslušalcem in dokaz visoke stopnje slovenske pevske kulture. Na drugi strani pa pričakujemo, da bo našete kritične pripombe končno začelo upoštevati tudi vodstvo tekmovanja.

Na septembrski reviji »C.A. Seghizzi« bo nastopilo 1 pevskih zborov iz naslednjih držav: Italije, Avstrije, Madžarske, Poljske, Češkoslovaške, Romunije, Bolgarije in Jugoslavije (»Kočo Racin« iz Skopja, ki je že star znanec goriškega tekmovanja). Član ocenjevalne komisije bo tudi prof. Egon Kunej iz Celja, nekdanji dirigent celjskega komornega zbora, s katerim je večkrat nastopil na pevskem tekmovanju v Gorici.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zbornik »Carinthia I«

Zgodovinsko društvo za Koroško je izdalo pred kratkim dva nova zbornika »Carinthia«, za leti 1974 in 1975. Danes si oglejmo zbornik za leto 1974, glede na to, da je koroška zgodovina tesno povezana s slovensko oziroma je bistven del slovenske zgodovine, nekdanj zato, ker je bila Karantanija slovenska, danes pa zato, ker živi na Koroškem slovenska manjšina, ki je hkrati z nemško govorečim delom dežele nosivec koroške zgodovine oziroma današnjega dogajanja.

Zbornik, ki šteje 370 strani večjega formata in je v grafičnem pogledu — kar zadeva tisk, papir in ostalo opremo — odličen, je uredil Wilhelm Neumann. V njem je 22 razprav. Naj takoj omenimo, da je med njimi tudi znani slovenski koroški jezikoslovec Pavel Zdovc, ki je zastopan z razpravo »Nekaj stvari vprašanja krajevnih imen na Koroškem«. Na uvodnem mestu je objavljeno poročilo Gernota Piccottinija o izkopavanjih na Magdalenski gori nad Gosposvetskim poljem v letih 1973 in 1974. Našli so temelje in razvaline mogočne utrdbe iz zadnjega stoletja pred Kristusom, kar dokazuje, da je moralo biti tam važno središče Noriškega kraljestva pred rimsko zasedbo. Trdnjavo so razdrli najbrž Rimljani.

Johann Viertler poroča o slučajnih arheoloških najdbah zadnjega časa v Zilski dolini. Na več krajih so pri gradnjah naleteli na grobove z okostji iz zgodnjega srednjega veka, a povsod so bili grobovi z okostji uničeni, preden so jih mogli raziskati arheologi. Očitno je, da je šlo za grobove Slovencev v času zgodnje srednjeveške Karantanije. Čudno je, da je med tamkajšnjim prebivavstvom tako malo smisla za arheološke najdbe, da vse kar sproti uničijo. Našli so tudi nekaj kovancev in keramike iz raznih dob. Wilhelm Neumann razlaga po nekem starem pečatu, ki je bil najden v Železni kapli, priimek Schrieppe iz slovenske besede črep — počen lončen lonec. Friedrich Wilhelm Leitner navaja vsebino potopisa po Koroškem, ki ga je napisal v prvi polovici 18. stoletja Anglež Richard Pococke. Iz njega je razvidno, kakšne so bile tedaj — leta 1735 — razmere na Koroškem. Zanimivo je, da je obiskal

Pococke tudi knežji stol na Gosposvetskem polju in da na kratko opisuje ustoličenje karantanskih knezov in omenja, da govorijo ljudje »windisch«, vendsko, t.j. po njegovem nekako pokvarjeno slovenščino. Na splošno so se mu zdeli precej revni in primitivni. Redovnik Johannes Gavigan prikazuje življenje in dela avguštinskega patra Bonaventura Wunderja, ki je živel v 18. stoletju in je bil doma iz Velikoveca. Zelo zanimiva je razprava Waltherja Fresacherja o kmečkih nemirih na Koroškem leta 1848. S posebnim veseljem so se pogнали kmetje v gozdove na divji lov, ker je do tedaj lahko lovila le gospoda.

Wilhelm Neumann piše o manjšinskem vprašanju na Koroškem iz zgodovinskega zornega kota. Spis je polemichen in zasluži, da bi ga kdo posebej obravnaval. Pavel Zdovc pa razpravlja, kot že omenjeno, o vprašanju krajevnih imen koroških krajev v smislu pravopisa, v čemer pa mu ni mogoče pritrditi, saj se nikjer ne ravna pri tem po pravopisu ampak po zgodovinski rabi in ljudski izgovorjavi. Alfred Ogris pa upravičeno kritizira pačenje koroških imen s slovenske strani — kot primer navaja Ovčio vas — kar ni nič bolj simpatično, kot če jih pačijo Nemci. Wilhelm Neumann je tudi objavil razpravo pod naslovom »Proti

manipulaciji s koroškimi imeni« in nastopa med drugim polemično proti temu, da spremenjajo jugoslovanski zemljevidi in določeni slovenski krogi na Koroškem pri starih imenih vasi besedo ves v vas. Poleg omenjenih razprav pa vsebuje zbornik še precej drugih, ki jih tu ni mogoče omenjati zaradi pomanjkanja prostora.

Prihodnjič bomo podali pregled zbornika »Carinthia« za leto 1975.

fj

—O—

NOVA ŠTEVILKA »MLADJA«

Izšla je nova, 18. številka koroške revije »Mladje«. V njej sodelujejo s pripovedno prozo Florjan Lipuš (»Sršeni«), Štefka Vavti (»Petkov sprehod«), Andrej Mohar (»Stol«, politična parabola), Peter Kersche (»Jaz jaz jaz«, in dve krajši stvari, prevedeno iz nemščine), s pesmi pa Milena Merlak (ciklus »Piranske nostalgije in elegije«), Štefka Vavti, Peter Kersche (prevedeno iz nemščine), M. G. Kamnik (prevedeno iz nemščine). Kersche in Kamnik — v resnici se piše Matjaž Grilj — sta Slovenca, ki pišeta v nemščini. Oba sta po rodu iz Slovenije. Predstavlja ju Lev Detela. Poleg tega prinaša ta številka »Mladja« Božičev članek »Smeri sodobnega političnega razvoja«, članek Ferdinanda Velika »Primeri dvojezičnosti x Evropi«, (s fotografijami) in notico o mlademu slikarju Jožetu Boschitzu z reprodukcijami nekaj njegovih del.

Skrivnostna slovenščina

Kdor se za slovenščino posebej zanima, bo moral priti do spoznanja, da je v njej mnogo stvari, ki še nikakor niso pojasnjene, naši jezikoslovci so jih večkrat obšli ali pa zamolčali, kar je bilo o tem raziskanega in dognanega.

Posledica tega je, da so iz našega jezika otrebili mnogo besed, češ da so nemške in niso niti pomislili, da so lahko skupna dediščina še iz indoevropske (arijske) preteklosti.

Tako se je zgodilo na primer z našo domačo besedo »štala«, namesto katere vsiljujejo v šolah izraz »hlev«, samo zato, ker je tudi v nemščini isti izraz v obliki »der Stall«. — Mi mogre: štala in hlev imata dva različna po-

mena, štala je celo poslopje in večji prostor za krave ali konje, hlev pa je manjši prostor za drobnico, za prašiče, lahko tudi v sami (kravji) štali ograjen prostor; tisto, čemur pravijo danes po angleško »box«.

Seveda Slovenci štale niso vzeli od nemškega Stall, kajti gre za živinorejo, ki spada med najstarejše gospodarske dejavnosti vsakega ljudstva. Ako bi Slovenci besedo vzeli od nemškega, bi pomenilo, da poprej štale nismo poznali. V resnici pa se pojavlja »stalla« ne samo v nemščini, ampak tudi v angleščini, italijanščini, grščini. Samo Slovenci naj bi bili menda tako zaostali, da bi štale in z njo bolj razvite živinoreje še od starih časov ne imeli?

Prenagljenost pri sklepanju, ali smo Slovenci kako besedo, ki obstaja tudi v jeziku sosednjih narodov, od njih tudi prevzeli in je sami do takrat nismo imeli, se še posebno jasno čuti pri tkm. primorski besedi »ma«, ki jo razglajajo za italijansko. V resnici pa zadeva še zdaleč ni tako jasna.

—O—

Štajerski jezikoslovec Oroslav Caf, se je pred kakimi sto leti lotil razčlenbe te, danes nenavadne besede. (1) Za osnovo je vzel besedo macesen, ki vsebuje zlog ba-. Nato je poiskal kar najstarejšo narečno obliko zanjo in sicer pri Rezijanih, ki jo izgovarjajo kot masosan (Pri bližnjih Tolmcih pa s polglasniki: m's'n). Sosen, sosna pa označuje v mnogih slovenskih narečjih smreko, borovec oz. drevo iglavca nasplošno.

(1) O. Caf, Vestnik, znanstvena priloga Zori, Maribor 1873—1 str. 3.

J. Š.
(Dalje)

75-letni jubilej Toneta Kralja

23. t.m. je obhajal svojo 75-letnico na Primorskem tako znani in cenjeni slikar Tone Kralj. Kot znano, je s svojimi freskami okrasil večje število primorskih cerkva. S tem je začel že mnogo pred vojno, nadaljeval med vojno in potem tudi po vojni. Tone Kralj je zanimiv in aktualen primer umetnika-slikarja, ki se je s čopičem in barvami boril proti nečloveštvu fašizma in okupatorjev. Na Primorskem je celo v času popolne fašistične oblasti in potem v vojnih letih upodobil na cerkvenih freskah prizore, ki so prikazovali fašiste in naciste kot preganjavce in peklenške sejavce, ki sejejo zlo po primorski in vsej slovenski zemlji. Zgodilo se je, da je moral iz kakšnega kraja bežati, ker je kak denucijant prehitro prepoznal pomen slike.

Tone Kralj je nedvomno eden najbolj

občutljivih, najbolj angažiranih in tudi najboljših umetnikov, kar jih imamo Slovenci, ker ni ustvarjal po trenutni modi, ampak po vesti in srcu in pa seveda tako, kakor je bilo v skladu z njegovim talentom. Škoda je, da si ni pisal dnevnika. To bi bila zelo zanimiva knjiga tako za javnost kot za zgodovinarja.

Svoj lepi jubilej obhaja ošibljen od bolezni. Želimo mu, da bi kmalu okreval in doživel še mnogo zadovoljnih in plodnih let.

Hkrati opozarjamo na stalno razstavo njegovih del v Kostanjevici na Krki. Pred kratkim pa je bila prirejena mala retrospektiva njegovih slikarskih in kiparskih del ter grafik v Velenju. Priredila sta jo tamkajšnja občina in kulturna skupnost.

Sodobno kmetijstvo

Dolgotrajen boj živinorejcev je obrodil sadove, saj bodo v smislu zakona štev. 306 z dne 8.7.1975, katerega namen je podpirati živinorejo in jamčiti ustrezne prejemke živinorejcem, lahko določali ceno mleka. Na deželni ravni morajo v roku 4 mesecev ustanoviti združenja pridelovalcev mleka, ki pa bodo morala biti odprta vsem pridelovalcem brez razlik, tako posameznikom kot zadrugam. Združenja bodo seveda morala imeti statut, zlasti glede določanja pridelovalnih programov in načinov prodaje, propagande, izboljšanja in ovrednotenja pridelka. Združenja bodo smela tudi voditi obstoječe živinorejske obrate, da bi tako izboljšali pridelovanje oziroma da bi ščitili pridelovalce na tržišču. Vsak pridelovalec bo imel pravico do enega glasu, zadruga pa do sorazmernega števila glasov. Obvezno je imenovanje predstavnikov manjšin, torej pridelovalcev, v razne organe združenja ki bi se po predhodnem organiziranju v skupine znašli v manjšini. Za stroške delovanja združenja bo poleg članarine posameznih pridelovalcev prispevala deželna uprava. Ceno mleka bo določal poseben ekonomski odbor, v katerem bodo predstavniki

Pridelovalci mleka bodo določali ceno

posameznih združenj pridelovalcev. Ta odbor se bo o ceni mleka pogajal s predstavniki industrijev in mlečnih central. Poleg osnovne cene je predviden povišek odkupne cene zaradi višje kvalitete ali boljšega zdravstvenega stanja živine. Če se obe strani ne bosta mogli sporazumeti, bo deželna uprava imenovala poseben odbor, v katerem bo odbornik za kmetijstvo, 5 predstavnikov pridelovalcev, 4 predstavniki industrijev, 1 predstavnik mlečnih central, 1 strokovnjak, ki ga bodo imenovali pridelovalci, 1 pa s strani industrijev. Odbor bo odločal z večino glasov.

Nekateri opazovalci niso najbolj navdušeni nad novim zakonom, češ da bodo deželne uprave stale nad vsemi drugimi, nekateri pa menijo, da bo zakon privedel do navzkrižja z določbami Evropske gospodarske skupnosti na tem področju.

KISLA ZAPUŠČINA NEKEGA ANGLEŠKEGA DAVKOPLAČEVALCA DAVČNIM IZTIRJEVAVCEM

Neki davkoplačevalec v Altrinchamu v Angliji se je spomnil v oporoki tudi davkarjev. Kot dediščino je zapustil vsakemu pol limone z naslednjim sporočilom: »In zdaj stiskajte to!«

To hudomušno oporoko je napisal nedavno umrli trgovec s premogom Eddie Horley, ki se je preselil na drugi svet v starosti 76 let, in ni treba niti omenjati, da je vestni izvrševavec oporoke, advokat Ronald Keogh, njegovo poslednjo željo tudi izpolnil. Z vso uradno resnostjo je izročil davkarjema v Altrinchamu vsakemu po pol limone. Seveda sta napravila kisle obraze, kakor da bi si bila stisnila limone v usta.

Stari prijatelj rajnega trgovca Jimmy Brookes pa se ni prav nič začudil, ko je zvedel, kakšno dediščino je zapustil Eddie Horley davkarjema. »Stari Eddie je stalno govoril o davkih« — je rekel — »to je bila ena njegovih fiksnih idej. Bil je kot obseden ob misli na davke. Sicer pa to tudi ni nič čudnega...« Prav zares da ne.

O šolstvu na Koroškem

(Nadaljevanje z 1. strani)

in kršitev načela enakih vzgojnih možnosti.

Verjetno prav zaradi teh mednarodnih načel iz znanstvenih dognanj avstrijski manjšinski teoretiki krčevito iščejo osnove za utemeljevanje svoje »pravice staršev«. Tako se je zatekel znani strokovnjak za ustavno pravo in manjšinski teoretik dr. Ermacora v svoji razpravi o koroških Slovencih in tudi v drugih svojih delih za utemeljitev pravice staršev k členu 2 Dodatnega protokola k Evropski konvenciji v zaščito otrokovih pravic in osnovnih svoboščin, vendar je njegovo tezo zavrnilo sodišče Evropske komisije v zaščito človekovih pravic in osnovnih svoboščin pri Evropskem svetu v Strassburgu, češ da drugi stavek člena 2 Dodatnega protokola od države ne zahteva upoštevanje jezikovnih želja staršev na področju vzgoje in pouka, marveč ji nalaga zgolj upoštevanje njihovih verskih in svetovnonazornih prepričanj. Interpretacija pojmov »versko« in »svetovnonazorsko« v takem smislu, da vključuje tudi jezikovne želje, bi pomenilo pačenje navadnega in običajnega smisla teh izrazov in vnašanje v konvencijo nečesa, »kar ni v njej«. Pravica staršev sloni torej na jako trhljih postavkah!

Koroški Slovenci se zavedamo, da mora, jasno, vsak otrok dobro obvladati tudi državni jezik, v prvi vrsti pa seveda svoj materinski jezik.

Zato smo pozdravili svoječasno ureditev z obveznim dvojezičnim šolstvom za vse otroke, še posebno tudi zaradi medsebojnega spoznanja in skupne vzgoje mladine obeh narodov v deželi v perspektivi zagotovitve mirnega sožitja v deželi. Tako ureditev smatramo tudi danes še za najboljšo in želimo, da bi spet prišlo do obnove te »vzorne« rešitve, kakor so jo tako slovesno proglasili in prikazovali avstrijski predstavniki pri pogajanjih za državno pogodbo! Ne moremo pa se zadovoljiti z ureditvi-

jo, kjer so dane vse možnosti vplivanja, pritiska in izsiljevanja in kjer so se tudi leto za letom v času prijavljanja otrok na razne načine kruto izvajali. Le tako je razumljivo, da več kot dve tretjini slovensko govorečih otrok ni prijavljenih k dvojezičnemu pouku in število prijavljenih že dolgo časa močno stagnira!

To so dejstva, ki jih avstrijska šolska oblast ne more prikriti tudi ne s tem, da z razliko od drugih dežel na Koroškem pri vpisu otrok ne ugotavlja njihovega materinskega jezika, očitno v želji, da bi zakrila trenutno nezadovoljivo in diskriminacijsko ureditev manjšinskega šolstva.

V tej smeri nas čakajo torej v prihodnjih tednih resne in odgovorne naloge. Vsi brez izjeme se moramo z vsemi silami prizadevati za čim večje število prijav otrok k dvojezičnemu šolstvu, hkrati pa podpreti obe osrednji organizaciji koroških Slovencev, da pri predstojajočih pogajanjih dosežeta čimprej vsaj tako ureditev, ki bo zagotovila vsem našim otrokom možnost priučitve materinščine in to tudi tistim otrokom, ki jih starši po sedanji šolski ureditvi iz kakršnih koli vzrokov ne prijavijo ali ne upajo prijaviti k dvojezičnemu pouku.

—ci

—o—

Iz Goriške

GOZDOVI GORIJO

V zadnjih desetih letih je gozdna uprava v deželi Furlanija - Julijska krajina ugotovila 1200 požarov v demanialnih gozdovih. Povzročili so nad eno milijardo škode.

V letošnjem letu je kljub deževju izbruhnilo na raznih gozdnih krajih že 133 obsežnih požarov.

Povzročajo jih predvsem nepazljivi turisti in izletniki s cigaretami in ognji za kuhanje. To deistvo se da ugotoviti zlasti v gozdnih okrajih kamor lahko voziijo avtomobili in motociklisti, posebno ob sobotah in nedeljah.

Mladina na kmetijah

Kolikokrat smo že brali, da prirejajo v nekaterih državah obisk mestne mladine na kmetih z namenom, da ji omogočijo stik s podeželskim, kmečkim okoljem in posameznikom nudijo možnost dela na kmetijah. Na Dunaju obstaja celo poseben urad tamkajšnjega odborništva za kulturo, ki organizirano dela v tej smeri. Pobuda je nalletela na obojestransko odobravanje, celo interesentov imajo več, kot jih lahko zadovoljijo. Tudi pri nas se je že govorilo o tem ob raznih priložnostih. Prav gotovo bi se dalo nekaj ukreniti, če bi konkretno prišlo do sodelovanja med občinskimi upravami in šolami oziroma tudi s sindikalnimi organizacijami ter kmetijskimi upravnimi organi. Katere šole so poskrbele do sedaj, da bi njihovi mladi obiskovalci spoznali razmere v naših kmetijah, katere šole so se že poslužile možnosti, ki jim jih dajejo pooblaščen odloki, da povabijo na predavanje tega ali onega domačega kmetijskega strokovnjaka? Katera javna kmetijska ustanova bo pripravila ustrezen tiskani in slikovni dokumentacijski material, ki bi bil na ogled za določen čas po posameznih šolah, tako da bi mlademu človeku vzbudili zanimanje za katero od kmetijskih panog?

Vsekakor je to problem, ki vsaj Slovencev ne bi smel pustiti ravnodušnih glede na to, da se določen odstotek naših ljudi ukvarja s kmetijstvom, in ob dejstvu, da zapuščena zemlja prej ali slej preide v tuje roke, ter zlasti glede na lepe možnosti zaslužka v raznih kmetijskih panogah (cvečičarstvo, drevesništvo, vinogradništvo) v zaledju velikega mesta.

ŠAH

Dekle z zaprtimi očmi

33

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

Danes mislimo spregovoriti o popolnosti. Igranje velikega Rubinsteina namreč ne moremo označiti drugače. O popolnosti, kolikor je človeško dosegljiva.

Veliki inovator v otvoritvah, nedosegljivi virtuoz v končnicah, se je ta poljski Judo nič manj kot Capablanca opredelil za logični pristop k naši igri. Ni bil genialen improvizator kot Lasker, niti kombinacije bruhajoči vulkan kot Aljehin. Klasičen mir, jasnost in globina pod krinko preprostosti so bila njegova orožja. Toda razčlenimo njegove kot mehanizem precizne partije in se ustavimo ob posameznem kolescu-potezi! Pri vsej poglobljeni domači analizi bi težko našli boljše od igrane. S tem pa je že zadoščeno temeljnemu postulat: v vsaki poziciji najmočnejšo potezo!

Partija, ki jo prinašamo (San Sebastián, 1912) je med manj znanimi, je pa, tako upamo, tembolj značilna in osvetljujoča.

RUBINSTEIN - SCHLECHTER

Damin gambit

1. d4 d5, 2. Sf3 Sf6, 3. c4 e6, 4. Sc3 c5, 5. cd5: Sd5, 6. e4 Sc3, 7. bc3: cd4, 8. cd4: Lb4+, 9. Ld2 Da5 (boljša je 9. ... Ld2: +), 10. Tb1! Ld2: +. Ld2: +.

Naravnost groba napaka bi bila 10. ... Sc6, ker bi sledilo 11. Tb4: Sb4, 12. Db1 Da2, 13. Da2: (še boljša od 13. ... Db4:) 13. ... Sa2, 14. Lc4 in črni skakač je ujet.

11. Dd2: Od2+, 12. Kd2: 0-0, 13. Lb5!!

Ta čudovita poteza prepreči razvoj črnega daminega krila. Ohromitve se črni lahko reši le z naslednjo oslavitvijo:

13. ... a6, 14. Ld3 Td8, 15. Thc1 b5 (ali 15. ... Sc6, 16. Ke3 in črni je brez prave poteze), 16. Tc7 Sd7, 17. Ke3 Sf6, 18. Se5 Ld7, 19. g4!

Z grožnjo 20. g5 doseže tokrat beli oslabevek kraljevega krila, predpogoj za napad na kralja. Odgovor: 19. ... Le8 je poznejša analiza spoznala za nezadosten. Le eno varianto: 19. ... Le8, 20. g5 Sh5, 21. Le2 f6, 22. gf6: Sf6, 23. Tg1 g6, 24. h4 in beli je iz boljše pozicije že prešel v prvi napad.

19. ... h6, 20. f4 Le8, 21. g5 hg5, 22. fg5: Sh7. Ali 22. ... Sd7?, 23. Sc6. Ali 22. ... Sh5, 23. Le2, 23. h4 Tdc8, 24. Thc1 Tc7, 25. Td8, 26. Ta7 f6, 27. gf6: gf6, 28. Sg4 Lh5, 29. Sh6+ Kh8, 30. Le2!

Ne pa takoj 30. Ta6: zaradi 30. ... Kg7 in beli skakač bi bil izgubljen.

30. ... Le8, 31. Ta6: (prvi sad) 31. Kg7, 32. Sg4 f5, 33. Ta7+ Kh8.

Zanimiva, a slabša za črnega, bi bila variant: 33. ... Kg6, 34. h5+ Kg5, 35. Tg7+ Kh4, 36. ef5, ef5, 37. Sh6 Sf8, 38. Sf5+ Kh3, 39. Lf1+ Kh2, 40. Tg2+ Kh3, 41. Tg8+ itd. (Kmochova analiza).

34. Se5 fe4, 35. Lb5! Sf6, 36. Le8: Te8, 37. Kf4 Kg8, 38. Kg5 Tf8, 39. Kg6. Črni se vda.

Grozilo je neizprosno. 40. Tg7+ Kh8, 41. Sf7+.

»Resnično, to je zares njegova pisava!...« mrmra gospa Hughe vsa pobita.

Vzame pismo in roki se ji treseta med branjem.

Ko prebere, skloni gospa Hughe glavo in joče...

»Moj otrok, moje ubogo dete!...«

Tedaj se Melanija raztogoti, da je vsa rdeča:

»Nisem prav storila, da sem vam pokazala to pismo. Morala bi bila pustiti to pustolovko, da mirno izvrši svojo namero!... Navsezadnje, v kaj se vmešavaš, Melanija!... Vsa ta nesnaga bo padla spet nazaj na tvoj nos!...«

»Razumite me prav... Ne grajam vas... Nasprotno, zahvaljujem se vam..., če je le beseda »zahvaljujem se« tu na mestu. A jaz sem mati... uboga mati!... Kako bi ne bila strta, ko ugotavljam, da je moj sin v takšnem položaju in da ima pustolovščine ne le na Montmartru, temveč tudi pod mojim krovom, z mojimi posli... z mojimi oseb jem..., z mojo hišno!...«

»Oprostite..., saj vendar nočete namig niti, da smo mi posli, kakor bi kdo rekel..., druge rase kot vi?«

»Reči hočem, da sem imela zaupanje do Marije Durand. Zdela se mi je pošteno dekle..., ja, celo odlična!...«

»Čisto navadna vlačuga je!«

»Kaj je torej storiti...? Ali naj jo takoj vržem čez prag... še to jutro?...«

Tu si nadene Melanija spet svoj važni izraz svetovalke:

»Ker me že gospa sprašuje za svet... zakaj, če sem prav razumela ste me vprašali kaj vam je storiti. Glejte, kaj bi storila jaz, Melanija, če bi bila na vašem mestu, gospa. Jaz bi je še ne vrgla takoj skozi vrata.«

»A... In zakaj ne?«

»Zaradi tegale: sedaj, ko je razkrinkana — in to je — jo bom gotovo dobo opazovala, da se mi posreči dobiti v roke vse niti njenih spletk. Ali človek kdaj ve, pri čem je s takšnimi ženskami? Marija Durand je lahko središče množice stvari, ki jih gospod Ludvik, slep kot vsi zaljubljeni, niti ne sluti!... Bolezen spoznana je na pol ozdravljena, je dejal nekoč vaš doktor. Bodite mirni!... Imela jo bom pred očmi, dragico!... In na Melanijine oči se lahko zane-

sete. Sicer pa je listina, kakršno sem vam našla medtem, ko ste jo vi tako občudovali, vendarle tudi dokaz, ne? Toda če bi imeli dve... tri... štiri te kakovosti, bi bilo še boljše... Potem pa« — Melanija se je zarežala — »ali se vam ne zdi, gospa, da je prijetno kakor rosa, kadar trdno držite kako hudobno živalco, ne da bi vam mogla zbežati... jo daste marinirati... peči v njenem soku..., ko se igrate z njo kakor mačka z miško...? Davi sem bila vsa medena s to hotnico..., dala sem ji za zajtrk celo smetano, ki je sicer le za gospodo!...«

»Melanija!...«

»Gospoda Ludvika bo to naučilo, tega mladega grlickeja, da bo boljše izbiral svoje grlice!«

Gospa, vsa polna skrbi in neodločenosti, gleda v praznino...

»Predvsem nobene besede mojemu možu, zakaj poznam ga... Silovit in zmučen kot je, bi takoj vse sesekal s sabljo.«

»Hotela sem vas vprašati!...«

»In vendar, Melanija..., če bi postala navzočnost tega dekleta pri nas še drugače nevarna... na primer... zaradi vloma...? Strašno je upoštevati tako možnost..., a treba je misliti na vse... Potem bi mi gospod očital moj molk, ne?«

»Gospa..., ponavljam vam; Melanija ima oči in kadar ima Melanija oči, lahko gospa mirno spi na svojih dveh blazinah!...«

In tako je bilo.

Na videz ostaja položaj miren na vsej črti. Oče in sin, ki absolutno ničesar ne slutita, sta prijazna z Marijo... Oče blag, očetovsko pozoren... Sin navdušen, srečen, in skriva to čedalje manj, ker ga veseli prihajati domov, najti vedno svojo sobo v najlepšem redu, urejeno ne iz poklicne navade, ampak z neko posebno pozornostjo, ki jo je lahko uganiti..., ozaljšano s tistimi malimi stvarcami, ki so nekaterim naravam vse..., s cvetko, izbrano izmed onih, ki jih prinese vrtnar vsak dan in za katero se ve, da ti je najljubša..., kako mizo predstavljeno na drugo mesto, zaveso dvignjeno na drug način alibolj srečno uravnano razsvetljava.

Sicer pa je bilo tako v vseh sobah, ki so bile poverjene mladi hišni.

(Dalje)

pohištvo

KOZMAN

VABIMO cenjene odjemalce na obiščeje NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bodo med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE ME BLO (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki koti itd.) in velik izbor kuhin! Podjetja CUMINI.